

УДК 811.111'367.32'367.625'367.63

ПЕРФОРМАТИВНІ ДІЄСЛОВА НА ПОЗНАЧЕННЯ СПОНУКИ ЯК ЗАСІБ МОДАЛІЗАЦІЇ ВИСЛОВЛЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Рядська Р. І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті розглянуто специфіку модального виміру перформативних висловлень з експлікованим дієслівним предикатом спонукальної семантики в англійській мові. Простежено взаємозв'язок між формально-змістовим наповненням, типом іллокуції деонтичного перформативного предиката та його модальною перспективою.

Ключові слова: перформативне дієслово, перформативний предикат, категорія спонукання, деонтична модальність, директивна модальність.

Riadska R. I. Performative verbs of inducement as a means of expressing modal stance in English. Performatives provide a compelling object of study because of their compelling many-faceted nature. Not only do they express an impressively wide range of illocutionary meanings but they also convey a variety of modal meanings. Speech act verbs and performatives, in particular, have long been of intense and abiding interest to researchers which accounts for the proliferation of different theories and the abundance of investigations undertaken. However, the bulk of attention in most contemporary linguistic studies has been paid to illocutionary forces assigned to performative utterances rather than their specific modal meaning. It calls for the need to consolidate the insights into the theoretical treatment of performative verbs and analyse the functioning of verbal performative predicates on the syntagmatic axis with regard to their semantic structure, illocutionary force and modal potential.

Ключевые слова: перформативный глагол, перформативный предикат, категория побуждения, деонтическая модальность, директивная модальность.

Riadska R. I. Performative verbs of inducement as a means of expressing modal stance in English. Performatives provide a compelling object of study because of their compelling many-faceted nature. Not only do they express an impressively wide range of illocutionary meanings but they also convey a variety of modal meanings. Speech act verbs and performatives, in particular, have long been of intense and abiding interest to researchers which accounts for the proliferation of different theories and the abundance of investigations undertaken. However, the bulk of attention in most contemporary linguistic studies has been paid to illocutionary forces assigned to performative utterances rather than their specific modal meaning. It calls for the need to consolidate the insights into the theoretical treatment of performative verbs and analyse the functioning of verbal performative predicates on the syntagmatic axis with regard to their semantic structure, illocutionary force and modal potential.

The article sets out to explore the salient features of deontic performative predicates in English in terms of their modal dimension. It deals with semantic and pragmatic contiguity of directive verbs whose invariant lexical meaning contributes to the semantic, illocutionary and modal characteristics of the respective performative utterances and speech acts. The distinction between a performative directive verb and a performative deontic predicate is discussed. Verbs with a directive illocutionary force constitute a separate functional subclass of performatives and are recognized on the basis of their ability to convey inducement which has a direct bearing on two fundamentally different categories: the category of modality (more precisely, its deontic subcategory) and the category of communicative directive. The paper aims to examine the categorical relationship between deontic modality and performativity within the framework of an explicit directive performative utterance. The findings of the study offer evidence of how deontic stance is expressed in explicit performative utterances by verbal performative predicates with a semantic component of inducement.

Key words: performative verb, performative predicate, the category of inducement, deontic modality, directive modality.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Упродовж останніх десятиріч феномен перформативності становив об'єкт дослідницької уваги не лише в лінгвістиці, але й у суміжних з нею галузях, зокрема культурології, філософії, літературознавстві, соціології, й був докладно висвітлений на основі різних підходів до аналізу мовних явищ на матеріалі різних мов. До одних із найбільш досліджених належить директивний тип мовленнєвих актів. На сьогодні існує чимала кількість класифікацій і тлумачень директивів, які різняться між собою залежно від застосовуваних підходів та критеріїв поділу. Однак метою наукових розвідок є здебільшого вивчення структурно-семантичних і комунікативно-прагматичних характеристик спонукальних мовленнєвих актів, тоді як власне модальний вимір спонукальних перформативних висловлень, як і перформативів загалом, досі не був предметом самостій-

ного дослідження. На нашу думку, назрілою є потреба в комплексному дослідженні перформативів, зокрема їх директивного функційного класу, із застосуванням інтегрального підходу до вивчення формально-змістових, модальних і прагматичних характеристик з огляду на їхню цілісність, взаємопов'язаність і взаємодоповнюваність.

Актуальність нашого наукового пошуку обумовлена недостатністю системного вивчення й диференціації перформативів за модальним параметром та необхідністю поглиблення знань про взаємозв'язок між семантико-інтенційним наповненням і модальною перспективою дієслівно-виражених перформативних предикатів в англійській мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрацювання в царині перформативності упродовж останніх десятиріч можна умовно поділити на дві частини. До першої належать мовознавчі праці,

присвячені вивченню мовленнєвих актів з перформативними висловами, які охоплюють широке коло питань, пов'язаних з феноменом перформативності та висвітлення характерних ознак усього класу перформативів (Т. В. Терещенко, Ю. Г. Твердохліб, Є. Л. Ліпська, А. В. Дедухо). Сюди ж відносимо розвідки, у яких з'ясовано функційно-семантичну й регуляторну специфіку композитних перформативів, визначено їхню аргументну структуру (Л. А. Романова), окреслено етнічну й історичну перспективи перформативності як конститутивної ознаки культури (І. В. Четиркіна), проаналізовано перформативність як динамічний фрейм у межах інваріантної когнітивної моделі мовленнєвого акту (Ж. В. Ніконова), запропоновано неперформативний підхід до аналізу структури мовленнєвого акту (Р. Spreas, С. Tenny) та ін.

Друга група об'єднує дослідження, у яких увагу зосереджено на з'ясуванні особливостей окремих функційних класів перформативів. Серед проблем, які порушували дослідники в цьому ракурсі, були: історична динаміка мовленнєвого акту квестиву в німецькій та англійській мовах у зіставному аспекті (Л. Р. Безугла) та прагматики питальних речень в англійській мові (І. С. Шевченко); модально-прагматична специфіка директивних мовленнєвих актів в англійській мові (О. І. Беляєва); комунікативно-прагматична специфіка спонукальних мовленнєвих актів в англійській (А. В. Дорошенко) та французькій (В. Г. Кулікова) мовах; еволюція директивних мовленнєвих актів в англійській мові (Л. В. Михайлова); комунікативно-прагматичні особливості висловлень, що передають вибачення (С. В. Цюра), каяття (С. В. Дорда), згоду/незгоду (І. М. Рудик), відмову (І. М. Осовська), погрозу (О. В. Новосолова); директивні та етикетні перформативи як соціальні категорії модусу в межах модусно-диктумного членування висловлення (М. М. Телеки).

Формулювання мети і завдань статті. Метою дослідження є обґрунтувати перформативність з урахуванням її концептуального виміру – деонтичної модальності та конкретизації сутності поняття деонтичного перформативного предиката.

Сформульована мета зумовлює необхідність розв'язання таких **завдань**:

– розглянути сучасні підходи до трактування лінгвістичної сутності деонтичної модальності та визначити її місце в структурно-функційній ієрархії модальних значень;

– простежити особливості функційно-структурної співвіднесеності деонтичної модальності й перформативності та їх взаємодії в межах перформативного висловлення;

– провести аналіз лексикографічного тлумачення перформативних дієслів на позначення спонуки;

– з'ясувати семантичні, граматичні та структурні властивості, які є визначальними в реалізації досліджуваних дієсловами модальності спонукування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перформативні предикати становлять особливий різновид іллокутивних предикатів. Для них характерний збіг факту вислову й факту виконання мовцем відповідної мовленнєвої дії. За формально-

змістовою й функційною природою перформативні предикати утворюють самостійний функційний тип предикатів, наділених рисами, за якими вони мають зони перетину з іншими типами предикатів і водночас істотно відрізняються від них у системі дійсних координат і семантичних ролей їхніх актантів. Перформативні предикати входять до категорії *Я*-речень, до того ж реалізація їхньої лівобічної валентності є обов'язковою умовою перформативного функціонування відповідних іллокутивних дієслів [13, 166–165].

Кожному іллокутивному типу мовленнєвого акту відповідає певний модальний зміст висловлення. Окрім семантико-прагматичного навантаження, перформативний предикат слугує засобом вираження певного модального значення в межах мовленнєвого акту. Не будучи компонентом конкретного змісту висловлення, його модальна площа виступає в ролі своєрідної надбудови, яка містить суб'єктивну кваліфікацію мовцем того, про що йдеться в повідомленні. Категорія модальності належить до однієї з найбільш активно опрацьовуваних, суперечливих та часто порушуваних проблем у сучасному мовознавстві. Справедливо назвати модальність найбільш значущою і знаковою з-поміж інших категорій з огляду на втілення в мовній канві її антропоцентричності, оскільки в центрі поля модальності є носій мови – суб'єкт мовлення. Внаслідок зміщення дослідницького фокусу від раніше пріоритетного системноцентричного вивчення фактів мови до антропоцентричного сьогодні спостерігається посилений інтерес до функційного аспекту мовних одиниць і граматичних категорій, зокрема прагматичної модальності, яка розкриває комунікативну перспективу висловлення. На думку О. В. Бондарка, однією з іманентних властивостей граматичної системи мови є її егоцентризм. Граматичний устрій мови егоцентричний у тому розумінні, що дає змогу об'єднати словниковий фонд, за своєю сутністю антропоцентричний, із суб'єктом мовлення – певним *Я*, таким чином групує диктальні компоненти з модусом мовця [4, 93]. Дослідник пропонує починати розгляд мовної системи від модальної периферії й відповідно фокусувати увагу на граматичних засобах суб'єктивації, які виявляють співвіднесеність змісту висловлення із суб'єктом модусу як носієм певної точки зору – модусну обумовленість диктальної синтаксичної структури. Канонічною морфологічною формою вираження модального суб'єкта є займенник *Я* [4, 94].

Співвідношення мовленнєвого модусу з першою особою однини витлумачують термінами перформативності [16] й метатекстовості [6].

Мовна функція спонукування наділена великою значущістю для процесу спілкування та регулювання відносин між членами суспільства. Якщо сам модус спонуки є явищем антропоуніверсальним, то конкретний спосіб реалізації відносного комунікативного наміру – інвентар лексико-семантичних засобів, ієрархія компонентів поля спонукування, характер співвідношення ядра та периферії цього поля іллокуції, – безумовно, визначається низкою мовних і позамовних чинників, а тому є явищем етнокультурно специфічним.

Категорія спонукання співвідноситься з іншими категоріями, зокрема імперативністю. Обидві категорії пов'язані з намаганням мовця каузувати виконання певної дії адресатом висловлення, тому в сучасних мовознавчих дослідженнях їх нерідко трактують як синонімічні [1, 9]. Існує й інша думка, згідно з якою імператив виступає граматикалізованим засобом вираження спонукання [8, 59]. У широкому розумінні спонукання слід кваліфікувати як комунікативно-семантичну категорію, яка реалізується за допомогою ієрархічно-організованих комунікативних, прагматичних і власне лінгвістичних компонентів. Лінгвістичний компонент категорії спонукання представлено сукупністю різнорівневих мовних засобів спонукальної семантики, організованих за принципом функційно-семантичного поля [9, 8–9]. Водночас спонукальність також тлумачать як категорію модальності, морфологічно виражену формою наказового способу дієслова, або ж категорію комунікативної настанови, яка відповідає певному функційному типові речення [7].

У межах теорії мовленнєвих актів як частини функційно-когнітивної науково-лінгвістичної парадигми сформувався прагмалінгвістичний підхід до спонукання як компоненту прагматичного значення й іллокутивної сили висловлення [11]. Таким чином, спонукання виступає різновидом директивного мовленнєвого акту [20]. Розрізняють директиви-спонукання каузованих дій в інтересах адресанта (наказ, вказівка, прохання, вимога, благання, заборона) і директиви-спонукання каузованих дій в інтересах адресата (порада, рекомендація, пропозиція, застереження, попередження, дозвіл, запрошення) [15, 74–75]. Модальність спонукання (директивна модальність) входить до поля деонтичної модальності як один з її типів. Її кваліфікують як прагматичний тип реченнєвої модальності, яка характеризує комунікативний аспект речення, перебуваючи в тісній взаємодії з пропозиційною модальністю, що, своєю чергою, співвідноситься з номінативним аспектом речення [5].

Важливо розмежовувати *деонтичну настанову* перформативного предиката спонукальної семантики як його концептуальний вимір і директивну настанову як його комунікативний вимір. Попри їх тісний взаємозв'язок і взаємодію в межах перформативного висловлення, вони фундаментально відрізняються одна від одної своїми категорійними ознаками. Услід за Дж. Найтсом, розглядаємо деонтичність як оцінну, *кваліфікаційну* ознаку висловлення, яка уособлює базові когнітивні поняття й лінгвоментальні категорії, що є ключовими в процесі мовної концептуалізації дійсності. На противагу цьому директивність перформативного висловлення уособлює його комунікативну ціль – іллокутивну мету, яка співвідноситься з функціонуванням висловлення у процесі мовленнєвої діяльності [18, 52].

Номінативною основою деонтичних мовленнєвих актів і засобом експлікації деонтичного модусу є соціальні перформативи, до яких належать директиви (*advise, recommend, suggest, ask, beg, urge, demand, order, admonish, warn*) й комісиви

(*guarantee, pledge, promise, swear, vow, undertake, warrant*). Перформативні предикати директивного типу, окрім раціональної оцінки, виражають волевиявлення мовця щодо вчинення або невчинення адресатом певної дії та його зацікавленість у реалізації чи нереалізації ситуації, яка становить зміст пропозиції [14, 118].

Перформативні дієслова, об'єднані комунікативно-смысловим інваріантом – спонукання адресата до дії, формують другий за чисельністю клас серед досліджуваної перформативної лексики. У виборі терміна ми спиралися на відому таксономію іллокутивних актів Джона Серля, згідно з якою *директивами* вважаються висловлювання, іллокутивна спрямованість яких полягає в намаганні адресанта досягнути виконання адресатом деякої дії, названої у пропозитивній частині висловлювання [20].

Інвентаризацію функційного класу директивів здійснено на основі компонентного аналізу словничних тлумачень дієслів мовлення зі значенням спонуки та виділення в межах їхньої значеннєвої структури словозначень з перформативною перспективою. Перформативна парадигма директивів включає дієслова на позначення *поради* (*advise, counsel, consult, recommend, suggest, prescribe, propose, propound, offer, commend, warn, admonish, caution*), *прохання* (*ask, request, beg, beseech, implore, appeal, plead, intercede, importune, solicit, sue, crave, invite, advocate*) та *вимоги* (*demand, exact, seek, tell, command, order, direct, instruct, require, insist, claim, dare, challenge, defy, urge*), які відрізняються типом спонукання (категоричне, пом'якшене, нейтральне) і засобами реалізації відповідної деонтичної настанови та формують у межах директивної парадигми три мікросистеми. Дієслова на позначення погрози, залякування, шантажу (менасиви) формують лауну в директивній парадигмі перформативів, оскільки не дозволяють прямого експліцитного вживання для вираження спонуки. Відповідно до ступеня інтенсивності способу досягнення іллокутивної мети та особистої зацікавленості мовця у виконанні адресатом каузованої ним дії, перформативні дієслова на позначення прохання, наказу, вимоги визначаються як інтенсивні директиви, а дієслова на позначення поради, пропозиції, застереження – як нейтральні [10]. У денотативно-референтному аспекті семантична структура будь-якого дієслова, лексичне значення якого корелює з МА директивного типу, передбачає наявність трьох аргументів, наділених чітким рольовим статусом:

- 1) адресанта як носія каузації дії;
- 2) адресата як об'єкта каузації;
- 3) цільового аргументу, який виражає мету каузації як імовірний наслідок здійснення МА.

Перформативним дієсловом на позначення спонуки властива значна розгалуженість смислової структури. Це забезпечує велику ємність їхнього парадигмального простору, що знаходить свій вияв як у внутрішньому парадигмальному співвідношенні функційно-тотожних синонімічних одиниць (таких як *ask, beg, implore, advise, urge, suggest, encourage*), так і в міжпарадигмальній взаємодії одиниць у зонах перетину різних функційних кла-

сів перформативів. Наприклад, дієслово *ask* здатне переходити з класу реквестивів (від англ. *request*), інтегральною диференційною ознакою яких є інтенція спонукання у формі прохання, до класу квестивів (від англ. *question*), об'єднаних комунікативною інтенцією запитування. Іллокутивною метою квестивів є заповнення «когнітивного дефіциту мовця» [2]. Реалізація перформативним полісемантом різних словозначень як компонентів перформативного висловлення зумовлює його вихід за межі смислового діапазону тієї чи іншої іллокуції, унаслідок цього спостерігається семантично мотивована прагматична конвергентність різних за своїм функційним навантаженням класів директивів та асертивів. Варто наголосити на тому, що модальний компонент таких перформативних висловлень залишається при цьому незмінним. Такий тип вираження деонтичного модального значення перформативним предикатом значення ми розглядаємо як асиметричний.

Вживання дієслова *suggest* у поданому нижче прикладі ілюструє його функційну тотожність з ментальними перформативами й засвідчує зміну його модально-вимірного компонента з деонтичного на епістемічний:

There will be similar trouble over the gender difference if indeed as I am suggesting – it is true that ideas about the meaning of maleness have distorted moral thinking in our culture quite deeply, so as to affect the whole concept of individuality, and thereby condition the way in which some central metaphysical issues are seen [BNC ECV 490].

Засобом поверхневого вираження інваріантної перформативної матриці у висловленнях непоширеного типу виступає первинний матричний предикат у граматичній формі простого дієслівного присудка. В перформативних висловленнях поширеного типу вторинний предикат виконує модифікаційну функцію щодо первинного в межах аналітичної форми складеного модального дієслівного присудка. До прикладу, дієслово *must* виступає в ролі інтенсифікатора, який виконує аугментативну (підсилювальну) функцію відносно деонтичного компонента перформативного висловлення при збереженні тієї ж смислової й інтенційної складових. Такий тип вираження деонтичної модальності не порушує тотожності між формально-змістовим, граматичним і прагматичним наповненням перформативного дієслова й визначається нами як симетричний:

Colleagues, I urge you to reject the dogma, look at the practical integrated policy and support the motion [BNC HDU 250]; *I must urge you to support our resolutions so that Herts County Council can join the many other Council and other organisation that are pressing the government to change its mind.* [BNC JS8 721]; *I warn you not to cross the moors at night* [BNC H7V 28]; *However, I must warn you to be on your guard and to approach the picture gallery with caution* [BNC CMM 344].

На противагу цьому дієслова *can/could*, *may/might*, як і допоміжне умовного способу *would*, виконують деінтенсифікаційну роль, знижуючи категоричність перформативного висловлення, не змінюючи при цьому його інваріантної моделі:

Of course, in these difficult circumstances you seek to keep order, but I ask you to reflect on one problem and to see what you can do about it [BNC HHX 16151]; *Colleagues, just before we adjourn for lunch, could I ask you to try and take the opportunity to visit the Labour Party and Trade Unions for Labour stand where there is a live link to the national membership system* [BNC HUC 665]; *Now, 'Thiercelin took out notebook and pencil, 'just as a matter of routine, might I ask you to relate once again the circumstances of Herr Hamnett's business with you?'* [BNC B20 974].

У межах досліджуваного функційного класу перформативів може спостерігатися внутрішня парадигмальна варіативність смислового й прагматичного компонентів перформативного дієслова при збереженні модального елемента. Наприклад, дієслово *invite* у наведених нижче прикладах тлумачать як *запрошення*, *прохання* або *пораду*. При цьому воно у всіх випадках реалізує комунікативну інтенцію спонуки:

'May I invite you and your lord to share my meat with me before we leave?' [BNC APW 3094]; *On behalf of the Labour party, I invite you to join the vast majority of people in this country at the next election and to vote Labour* [BNC HHX 16164]; *Sir, I invite you attach no importance at all to that ridiculous concept in relation to this highly important piece of land* [BNC FMP 906].

Перформативні предикати, ускладнені модальним дієсловом, постають як «модалізовані перформативи» [12], «загороджені перформативи» (“hedged performatives”) [17], «включені перформативи» (“embedded performatives”) [19]. Останніми роками відбулося певне переосмислення категорії перформативності, зокрема модалізованих перформативів, які потрактовані не як ускладнений варіант канонічних перформативів, а як окремих функціональний криптоклас [11; 12]. На відміну від канонічних перформативів, композитні перформативи містять у своїй організаційній структурі додаткові модифікатори у вигляді «включених предикатів» думки, наміру, оцінки, спонукання, емоційного стану [3]. Такі перформативи характеризуються нижчою мірою відповідальності мовця за пропозитивний зміст висловлення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз мовних фактів та мовленнєвої реалізації семантичної, граматичної й прагматичної парадигмальності перформативних дієслів на позначення спонуки дає змогу укладати кваліфікаційні виміри парадигми перформативних дієслів англійської мови, доповнюючи характеристику її формально-змістової та функційної площин характеристикою її модально-вимірної специфіки. Спосіб вираження деонтичної модальності перформативними дієслова на позначення спонуки можна вважати симетричним, що мотивується збігом семантичного, граматичного (модального) та функційного (прагматичного) наповнення дієслівної лексеми в межах перформативного висловлення. Перформативні дієслова, що належать до інших функційних класів, передають значення спонукальної модальності асиметрично й характеризуються розбіжністю між семантико-функційним і модальним параметрами. Під час взаємодії

різних типів модальностей внаслідок прагматичної конвергентності різних функційних класів відбувається заміщення центральної семи однією з периферійних сем, що спричиняє транспонування іллокутивного значення перформативного предиката й появу маргінальних іллокутивних типів, які допускають подвійне трактування з огляду на свій таксономічний статус. У висловленнях з перформативними дієсловами на позначення спонуки найчастіше вза-

ємодіють директивний (спонукання) та асертивний (інформування) значеннєві компоненти, що співвідносяться з деонтичною й епістемічною модальностями відповідно. У цих випадках доречно говорити про перформативи синкретичного модального типу. В перспективі важливим постає докладне вивчення семантичної й комунікативно-інтенційної багатомірності інших функційних класів перформативних предикатів на тлі їх модального навантаження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды. Т. 1 : Лексическая семантика (синонимические средства языка). / Ю. Д. Апресян. – М. : Школа «Языки русской культуры», Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1995. – 472 с.
2. Безугла Л. Р. Исторична динаміка мовленнєвого акту квестиву в німецькій та англійській мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Л. Р. Безугла. – Х., 1998. – 22 с.
3. Богданов В. В. Семантико-синтаксическая организация предложения / В. В. Богданов. – Л. : Издательство ЛГУ, 1977. – 204 с.
4. Бондарко А. В. Проблемы функциональной грамматики : Принцип естественной классификации / отв. ред. А. В. Бондарко, В. В. Казаковская. – М. : Языки славянской культуры, 2013. – 512 с.
5. Ваулина С. С. Модальность предложения – модальность текста : актуальные аспекты изучения / С. С. Ваулина, И. Ю. Кукса // Acta Polono-Ruthenica. Olsztyn : Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2009. – № 14. – С. 513–520.
6. Вежбицкая А. Метатекст в тексте / Анна Вежбицкая // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1978. – Вып. 8 : Лингвистика текста. – С. 402–421.
7. Дрінко Г. Г. Спонукальні конструкції в англійській та українських мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / Г. Г. Дрінко. – Донецьк, 2005. – 21 с.
8. Изотов А. И. Функционально-семантическая категория императивности в современном чешском языке как прагмалингвистический феномен : автореф. дисс. ... докт. филол. наук : спец. 10.02.03 «Славянские языки» / А. И. Изотов. – М., 2007. – 42 с.
9. Маслова А. Ю. Коммуникативно-семантическая категория побудительности и её реализация в славянских языках (на материале сербского и болгарского языков в сопоставлении с русским) : автореф. дисс. ... докт. филол. наук : спец. 10.02.03 «Славянские языки», 10.02.01 «Русский язык» / А. Ю. Маслова. – СПб., 2009. – 40 с.
10. Никифорова Р. В. Коммуникативно-семантическая группа высказываний, реализующих интенцию «предложения» (в современном английском языке) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Р. В. Никифорова. – К., 1988. – 24 с.
11. Романов А. А. Системный анализ регулятивных средств диалогического общения / А. А. Романов. – М. : Институт языкознания АН СССР, 1988. – 183 с.
12. Романова Л. А. Структурно-семантические аспекты композитных перформативов в функциональной парадигме языка / Л. А. Романова. – М. : Ин-т языкознания РАН, 2009. – 180 с.
13. Степанов Ю. С. Имена. Предикаты. Предложения / Ю. С. Степанов. – М. : Наука, 1981. – 360 с.
14. Таривердиева М. А. Высказывания с глаголами пропозиционального отношения как речевые акты / М. А. Таривердиева // Логический анализ языка. Пропозициональные предикаты в логическом и лингвистическом аспекте. – М. : Наука, 1987. – 139 с.
15. Телеки М. М. Соціальні категорії модусу в текстах епістолярного жанру : [монографія] / М. М. Телеки, В. Д. Шинкарук. – К. : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2007. – 176 с.
16. Austin J. L. How to Do Things with Words / J. L. Austin. – London : Clarendon Press, 1962. – 167 p.
17. Fraser B. Hedged performatives / Bruce Fraser // Syntax and semantics. – 1975. – Vol. 3. – P. 187–210.
18. Nuyts J. On deontic modality, directivity, and mood: A case study of Dutch *mogen* and *moeten*. Wilrijk: Antwerp Papers in Linguistics 110, 2005 [Електронний ресурс] / Jan Nuyts, Pieter Byloo, Janneke Diepeveen. – Режим доступу: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.113.1165&rep=rep1&type=pdf>.
19. Sadock J. M. Toward a linguistic theory of speech acts / J. M. Sadock. – New York : Academic Press, 1974. – 168 p.
20. Searle J. R. A Classification of Illocutionary Acts / J. R. Searle // Language in Society : Cambridge University Press, 1976. – Vol. 5. – No. 1 – P. 1–23.
21. Longman Dictionary of Contemporary English / ed. by Della Summers. – New ed., 2003. – 1949 p. (LDCE).
22. British National Corpus XML Edition. – University of Oxford. (BNC).